

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI

VERGİLƏR NAZİRLİYİ

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR İDARƏSİ

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏLƏR VƏ İNNOVASİYALAR ŞÖBƏSİ

Maliyyə Lizinginin Vergiyə Cəlb Olunması Üzrə

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏ

2014

MÜNDƏRİCAT

Maliyyə Lizinqi Nədir?.....	2
Amerika Birləşmiş Ştatları.....	3
Fransa Respublikası.....	4
Rusiya Federasiyası.....	6
Türkiyə Respublikası.....	11
Estoniya Respublikası.....	15
Nəticə.....	17

Maliyyə Lizinqi Nədir?

Maliyyə lizinqi özündə bank krediti, icarə, investisiya elementlərini cəmləşdirən münasibətlər kompleksidir. Lizinq, lizinq verənlə lizinq alan arasında əksər hallarda uzunmüddətli xarakter daşıyan maliyyə sazişidir. Həmin sazişin 3 əsas iştirakçısı vardır: Lizinq verən, Lizinq alan və əmlakı satan.

Lizinq müqaviləsinə görə lizinq verən lizinq alana lazım olan əmlakı satıcıdan mülkiyyət hüququ ilə əldə etməli və lizinq alanın müvəqqəti sahibliyinə və istifadəsinə verməlidir. Lizinq - sənaye avadanlıqlarının, maşınların, yeni texnologiyaların, istehsal təyinatlı bina və tikililərin istifadəsinin xüsusi sahibkarlıq fəaliyyəti formasıdır. Lizinqin bir sıra üstün cəhətləri vardır, onlara aşağıdakıları nümunə göstərmək olar:

- Lizinq üzrə maliyyələşdirmə bank kreditlərindən daha uzunmüddətlidir;
- Əldə edilmiş mülkiyyət girov təminatı rolunu oynayır;
- Maliyyə lizinqi, sürətli amortizasiya hesabına, kredit alana onun öz vergi borcları yükünü yüngülləşdirməyə imkan verir;
- Vergiyə cəlb edilmə məqsədilə lizinq üzrə ödəmələr lizinq vəsaiti hesabına əldə olunmuş əmlakın dəyərinin ödəniş kimi qəbul edilir və vergiyə cəlb olunan mənfəətin məbləğindən çıxılır.
- Lizinq üzrə öhdəliklər maliyyə-kredit təşkilatlarından yeni kreditlərin alınmasının qarşısını almır və s.

Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ)

ABŞ-da əmlak lizinqinin iki növü vardır. *Əməliyyat lizinqi* və *Əmlak lizinqi* Həmin növlərdən asılı olaraq icarə əməliyyatının mühasibat qeydləri o cümlədən vergiyə cəlb olunması məsələsi müəyyən olunur.

ABŞ-da əsasən əməliyyat lizinqi yayılmışdır. Əməliyyat lizinqində lizinq götürən qeydlərini əmlakın icarəyə götürülməsi kimi aparır və faktiki olaraq müddətin sonunda əmlakın sahibinə çevrilir. Ödənişlər əmlakdan istifadə hüququ almaq üçündür, bunlar icarə götürənin əməliyyat xərclərinə aid edilir və icarə olunan əmlak müəssisədə balansdan kənar maddələrdə qeyd olunur. İcarə müddəti icarəyə götürülən əmlakın istismar müddətinin 75 faizindən azdır. İcarə haqqının ödəniləcək məbləği əmlakın icarənin əvvəlinə olan bazar qiymətinin 90 faizindən azdır. Əmlakın saxlanması üzrə xərcləri icarəçi ödəyir. **İcarəçi ödəniləcək vergi məbləğindən lizinq üzrə ödəniş məbləğini və bununla bağlı faiz xərclərini çıxaraq ödəyir.** Şirkətlər əməliyyat xərclərini əldə etdikləri gəlir məbləğləri ilə əvəzləşdirə bilirlər. Amortizasiya xərcləri və əmlakın istismar müddətinə ABŞ-ın Daxili Gəlirlər Xidməti tərəfindən nəzarət olunur.

Əmlak lizinqi (bəzi qaynaqlarda maliyyə lizinqi adlanır) mahiyyəti ilə bank kreditini xatırladır. İcarəçi müddətin sonunda əmlakın sahibi olacağı üçün həmin əmlakı öz balansında əks etdirir, lizinq ödənişləri də balansda öhdəlik olaraq qeyd olunur. Ümumiyyətlə, əmlak lizinqində xərclər əməliyyat lizinqdə olduğundan daha tez tanınır. Əmlak lizinqinin xüsusiyyətləri aşağıdakı kimi olur: İcarə müddəti icarəyə götürülən əmlakın istismar müddətinin 75 faizinə bərabər və ya ondan çoxdur. İcarə haqqının ödəniləcək məbləği əmlakın icarənin əvvəlinə olan bazar qiymətinin 90 faizinə bərabər və ya ondan çoxdur. Əmlakın saxlanması üzrə xərcləri, sığorta xərclərini və vergiləri icarəçi ödəyir. İcarə olunan əmlak şirkətin aktivi, aylıq ödənişlər isə öhdəliyidir. İcarəçi əmlakın sahibi hesab olduğundan amortizasiya və faiz xərclərini balansında əks etdirə bilər. **Beləliklə, icarə üzrə ödənişlər əmlakın əsas və faiz borcunun bağlanması yönəldilir. Faiz**

ödənişləri lizinq alanın vergi yükünü azaldır, və lizinq verənin yükünü artırır. Əsas məbləğ isə vergi yükünün müəyyən olunmasında nəzərə alınmır.

Fransa Respublikası

Fransa Respublikasında lizinq bank sisteminin bir hissəsi kimi qiymətləndirilir. Fransa qanunvericiliyi lizinqi iki kateqoriyada təsnifləşdirir. Birinci kateqoriyaya görə lizinq alan, lizinq verənə müəyyən olunmuş müddətə əmlakdan istifadə etmək üçün icarə haqqı ödəyir. İcarə alan müddətin sonunda lizinq obyektinin sahibi olmur. İkinci kateqoriya kredit-icarə (credit-bail) mənasını ehtiva edir. Bu qəbildən olan əqdlər icarə kimi rəsmiləşir. Əsas vəsaitləri əldə edən şəxs onların sahibi olur, lizinq alan şəxsə isə, lizinq ödənişləri nəzərə alınmaqla əvvəlcədən müəyyən edilmiş qiymət ilə əsas vəsaiti almaq imkanı əldə edir. Belə lizinq müqaviləsi bağlayan şirkətlər banklar haqqında qanunun müddəalarına uyğun qeydiyyatdan keçməlidirlər və həmin qanunla tənzimlənilirlər. Banklar haqqında qanuna görə əsas vəsait ancaq üçüncü şəxslərdən alındığı təqdirdə kredit-icarə müqaviləsi bağlana bilər. Yəni, istehsalçı öz məhsulunu kredit- icarə müqaviləsi çərçivəsində sata bilməz.

Fransa Respublikasında **icarə verənlər** hər iki kateqoriyada vergiyə eyni cür cəlb olunur. İcarə verən lizinq əməliyyatını satış kimi nəzərə almır. İcarə verənin gəliri hər zaman sabit olaraq (34,43%) mənfəət vergisi tutulur. Lizinq şirkətləri əsas vəsaitlərin amortizasiyasını digər şirkətlərdə olduğu kimi həyata keçirir. **İcarə alanlar** icarə haqlarını vergi məbləğindən çıxırlar. Vergi orqanları lizinq münasibətlərini daima izləyirlər. Ola bilər ki, icarə müqaviləsi gizli satış müqaviləsi olsun. Məsələn, lizinq müddətinin şübhəli qısa olduğu və ya icarə məbləğinin qeyri-adi yüksək olduğu təqdirdə. Lizinq şirkəti daşınmaz əmlakı bir digər şirkətə satdıqda mənfəət vergisi 19 faiz ilə tutulur. Daşınmaz əmlakın amortizasiyası mühasibat baxımından yol verilməzdir. Amma vergi məqsədləri

üçün düz xətt amortizasiya metodu ilə aparıla bilər. Vergi qanunvericiliyi amortizasiyanı aşağıdakı metodlarını müəyyən edir:

- Düz xətt amortizasiya metodu
- Azalan balans metodu
- Maliyyə amortizasiyası

Azalan balans amortizasiyası istehsalat və emal, daşımaçılıq, kirlənməyə qarşı cihazlar, istilik və təhlükəsizlik qurğuları, ofis ləvazimatları və.s Bu metoddan istifadə etmək üçün əsas vəsait yeni olmalı və istismar müddəti azı üç il olmalıdır. Digər amortizasiya növü *komponentlərə görə amortizasiya*dır. Bu metoda görə əsas vəsaitlər komponentlərə parçalanaraq fərdi qaydada amortizasiya olunur. Əgər müqavilə çərçivəsində əsas vəsaitlərin komponentlərinin dəyişməsi və təmiri icarə alan tərəfə yüklənmişdirsə o zaman icarə götürən əsas vəsaitin istismar müddəti boyunca komponentlərə parçalayıb amortizasiya tətbiq edə bilər. *Sürətli amortizasiya* proqram təminatlarına, enerjiyə qənaət cihazlarına, su və hava kirlənməsi cihazları və.s kimi cihazlara tətbiq olunur. (12 ay ərzində 100 faiz amortizasiya olunur)

Fransa vergi orqanı istismar ömrü üzrə cədvəl təsdiq etmişdir. Şirkətlərin həmin müddətdən 20 faiz aşağı və ya yuxarı istifadəsini vergi orqanı normal qarşılıyır. Əsas vəsait lizinqlə əldə olunarkən, amortizasiya hesablamasında lizinq müddəti deyil, əsas vəsaitin istismar müddəti əsas götürülür.

İcarə verənin icarəyə verilmiş əmlak satışından əldə etdiyi gəlirdən mənfəət vergisi tutulur. (34,43 %)

Fransada satış və ardıcıl geriye icarə əməliyyatlarına tez-tez rast gəlinir. Bu zaman əmlakı satan, satmış olduğu əmlakı lizinqlə almış olur. Belə əməliyyat aparılan zaman satıcı qeydiyyat rüsumlarında qənaət etməklə yanaşı, əldə etdiyi mənfəətdən vergi öhdəliyini lizinq müddətinin sonuna qədər ödəyə bilər. (maksimum 15 il müddətində) Lizinq şirkəti icarə olunan aktivlərə azalan balans

metodu ilə amortizasiya tətbiq etməklə yeni aktiv alana qədər vergi öhdəliyini təxirə sala bilərlər.

Əgər icarə obyektini Fransada yerləşib və icarə haqqı xaricdə ödənilirsə o zaman ödəmə mənbəyində vergi tutulur. Həmin verginin subyekti diqqətlə araşdırılmalıdır. Çünki, Fransanın digər ölkələrlə saziş çərçivəsində icarə royalti, mənfəət, və ya digər gəlir kimi də qəbul oluna bilər. Fransanın vergi məəcəlləsinə görə aidiyyəti şirkətlər tərəfindən gəlirlərin yer dəyişdirilməsi Fransada vergi ödəyən şirkətlərə keçirilərək mümkündür.

Lizinq alan və lizinq verən tərəflər Fransada qeydiyyatdan keçmişdilsə icarə haqqından ƏDV tutulur. Alış zamanı ödənen ƏDV icarədən yaranan ƏDV ilə əvəzləşdirilir. İcarədən qalan artıq ƏDV məbləği dövlət tərəfindən kompensasiya olunur. Fransada lizinq əməliyyatları üçün istifadə olunan sabit ƏDV 19,6%-dir. Vergi məəcəlləsində görə bəzi əmlaklar ƏDV –dən azad edilir. Məsələn, Fransada avia şirkətlər təyyarələri lizinqə alarkən ƏDV-dən azad olurlar. Fransa vergi orqanı hər il azad olacaq şirkətlərin siyahısını açıqlayır.

ƏDV adi qaydalarda ödəniş günü tutulur. Amma **Lizinq Verən** hesab fakturanı əldə etdikdən sonra ƏDV-nin tutulmasını seçə bilər. Daşınmaz əmlakın lizinqində də ƏDV tutulur. Lizinq müqaviləsi çərçivəsində cərimə ödənişlərindən də ƏDV hesablanır.

Rusiya Federasiyası

Rusiyada, Avropa ölkələrindən fərqli olaraq lizinqin ən geniş yayılmış forması maliyyə lizinqidir. Lizinqə dair qanunvericilik bazası bu ölkədə 1994-1995-ci illərdən formalaşmağa başlayıb. “Lizinq haqqında” Rusiya Federasiyasının Qanunu 1998-ci ilin 29 oktyabrında qəbul olunub. “Lizinq haqqında Federal Qanuna dəyişikliklərin və əlavələrin edilməsi haqqında” Qanun 2002-ci ildə qəbul olunmuş və ona əsasən “Lizinq haqqında” Qanunun adı dəyişib “Maliyyə icarəsi (lizinqi) haqqında” Qanun olmuşdur. “Maliyyə icarəsi (lizinqi)

haqqında” Qanun dəyişikliklər və əlavələr nəzərə alınmaqla Rusiyada lizinq fəaliyyətini tənzimləyən əhəmiyyətli normativ sənəddir.

Bu Qanuna müvafiq olaraq lizinqin subyektlərinə aşağıdakılar aiddir:

- lizinq verən;
- lizinq alan;
- satıcı.

Qanununun 4-cü Maddəsində qeyd edilir ki, satıcı alışı-satışı müqaviləsinin şərtlərinə müvafiq olaraq lizinqin predmetini lizinq alana və ya lizinq verənə təqdim etməlidir. Satıcı eyni zamanda bir lizinq münasibətlərinin çərçivəsində lizinq alan qismində çıxış edə bilər.

Lizinq müqavilələrinin **birbaşa** və **dolayı** iştirakçıları var. Birbaşa iştirakçılar lizinq verən, lizinq alan və icarəyə götürülmüş əmlakın satıcısıdır. Dolayı iştirakçılar lizinq verənə kredit təqdim edən və sövdələşmənin təminatçısı kimi çıxış edən kommersiya və investisiya bankları, sığorta şirkətləri, vasitəçilər və lizinq brokerləridir.

2-ci Maddədə aşağıdakı anlayışlara aydınlıq gətirilib:

- lizinq - lizinq müqaviləsinin həyata keçirilməsi, eləcə lizinq predmetinin əldə edilməsi ilə bağlı yaranan iqtisadi və hüquqi münasibətlərin məcmusudur;
- lizinq müqaviləsi - icarəyə verənin (lizinq verən) icarəçinin (lizinq alan) müəyyənləşdirdiyi satıcıdan əmlakı mülkiyyətə əldə etməyi və lizinq alana həmin əmlakı müəyyən haqq müqabilində müvəqqəti sahiblik və istifadə məqsədilə verməyi öhdəliyinə götürdüyünü nəzərdə tutan müqavilədir. Müqavilədə satıcının və əldə edilən əmlakın lizinq verən tərəfindən seçilməsi qeyd edilə bilər;
- lizinq fəaliyyəti - əmlakın əldə edilməsi və lizinqə verilməsinə dair investisiya fəaliyyətinin bir növüdür.

Qanununa əsasən lizinqin predmetinə müəssisələr və digər daşınmaz əmlak kompleksləri, binalar, avadanlıq, nəqliyyat vasitələri və digər daşınar və daşınmaz əmlak da daxil olmaqla istənilən qeyri-istehlak maddələri aiddir. Qanunun 3-cü Maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən maliyyə lizinqinin predmeti torpaq sahələri və digər təbii obyektlər, eləcə də sərbəst dövriyyəsi nəzərdə tutulmayan və ümumiyyətlə dövriyyəsi üçün xüsusi qayda müəyyənləşdirilən mülkiyyət ola bilməz. Burada istisna, lizinqi Rusiyanın beynəlxalq müqavilələri, 19 iyul 1998-ci il tarixli Federal Qanunu və Rusiya Federasiyasının Prezidenti tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilən hərbi təyinatlı məhsullar və lizinqi Rusiya Federasiyasının Prezidenti tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilən xarici istehsal olan texnoloji avadanlıq təşkil edir.

Bu Qanuna müvafiq olaraq, lizinq alana müvafiq istifadəyə verilən lizinq predmeti lizinq verənin mülkiyyəti hesab edilir. Lizinq müqaviləsində tərəflərin razılığına əsasən müqavilənin müddəti bitdikdən sonra və ya müddəti bitənə qədər lizinqin predmetinin lizinqi alanın mülkiyyətinə keçməsi nəzərdə tutula bilər.

Lizinq verən lizinq müqaviləsi üzrə öz hüquqlarını tam və ya qismən üçüncü tərəfə verə bilər. Bununla belə o, üçüncü tərəflərin lizinq predmeti üzərindəki bütün hüquqları haqqında lizinq alanı xəbərdar etməlidir.

№10- ФЗ “Lizinq haqqında Federal Qanuna dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında” Federal Qanuna əsasən iki növ lizinq ayırd edilir:

- daxili;
- beynəlxalq.

“Maliyyə icarəsi (lizinqi)” Qanununun 7-ci Maddəsinə əsasən daxili lizinqin həyata keçirilməsi zamanı lizinq verən və lizinq alan Rusiya Federasiyasının rezidentləri, beynəlxalq lizinq həyata keçirilərkən isə lizinq verən və lizinq alan Rusiya Federasiyasının qeyri rezidentləri olmalıdır.

ƏDV

Lizinq əməliyyatları 20 % dərəcə ilə ƏDV-yə cəlb olunur. Qanunun 31-ci Maddəsinə görə, lizinq müqaviləsi ilə lizinq alana verilmiş lizinq predmeti qarşılıqlı razılıq əsasında lizinq alanın və ya lizinq verənin balansında göstərilir. Lakin, Rusiyada geniş yayılmış təcrübəyə əsasən lizinq məqsədləri üçün əmlak lizinq verənin balansında göstərilir, lizinq verən də müvafiq olaraq həmin əmlaka amortizasiya hesablayır. Qanunun 31-ci Maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən lizinq müqaviləsinin tərəfləri qarşılıqlı razılaşma yolu ilə lizinq predmetinin sürətli amortizasiyanı tətbiq edə bilirlər. Balansında lizinqin predmeti göstərilən müqavilə tərəfi amortizasiya ayırmalarını hesablayır.

Lizinq verənin ƏDV ödənişi aşağıdakı sxem üzrə həyata keçirilir:

- Lizinq verən lizinq obyektini əldə edir və satıcı tərəfindən ona təqdim edilən ƏDV-ni ödəyir;
- Rusiya Federasiyasının 171-ci Maddəsinə əsasən lizinq verənin satıcıya ödədiyi ƏDV məbləği çıxılır. Bununla belə, əmlakın satıcısı əmlakın verildiyi vaxtdan 5 gündən gec olmayaraq lizinq verənə qanunvericiliyə uyğun tərtib edilən hesab faktura təqdim etməlidir. Lizinq verən yalnız müvafiq hesab faktura olduğu təqdirdə satıcıya ödənilən vergi məbləğini çıxı bilər.
- Lizinq verən əldə edilən əmlakı lizinq məqsədləri üçün lizinq alana təqdim edir. Qeyd edilən əmlakın tərəflərdən hansının balansında göstərilməsindən asılı olmayaraq, lizinq sazişində əks edilən şərtlərə müvafiq olaraq lizinq alan lizinq verənə lizinq ödənişləri həyata keçirməlidir. Lizinq ödənişlərinə vergilər və yığımlar haqqında qanunvericiliyə müvafiq olaraq lizinq verən tərəfindən hesablanan ƏDV məbləği daxildir.
- Lizinq verən, lizinq müqaviləsinə əsasən lizinq alandan lizinq ödənişləri əldə edir və büdcə ilə müvafiq vergilərə əsasən hesablaşır. ƏDV-yə gəldikdə isə lizinq verən lizinq alandan əldə edilən ödəməyə daxil olan ƏDV məbləği ilə

lizinq obyektini alarkən satıcıya ödədiyi ƏDV məbləği arasındakı fərqi büdcəyə ödəyir.

Lizinq alanın ƏDV-yə cəlb edilməsinə gəldikdə isə, qeyd olunduğu kimi, o ƏDV məbləğini bilavasitə büdcəyə deyil, lizinq ödəmələrinin tərkibində lizinq verənə təqdim edir.

Lizinq şirkətləri əlavə dəyər vergisinin ödəyiciləridirlər. Kiçik müəssisələr kimi təsnif edilə bilən və sadələşdirilmiş mühasibat uçotu sistemində keçən lizinq şirkətləri istisna təşkil edir. Kiçik müəssisələrin lizinq müqavilələrinə görə ödənişləri tam şəkildə ƏDV ödəməkdən azaddır. Bu müddəa kiçik biznesin inkişafı üçün irəli sürülsə də əksər hallarda lizinq müqaviləsinin qiymətinin artımına gətirib çıxarır.

Əmlak vergisi

Əmlak vergisini balansında lizinq sazişinin obyektini göstərilən tərəf ödəyir. Qeyd edildiyi kimi, Rusiyada bir çox hallarda sənaye avadanlığının və digər əmlak lizinq verənin balansında göstərilir. Belə olduğu halda lizinq alan əmlak vergisi ödəmir. Vergi ölçüsünün həddi lizinq predmetinin dəyərinin 2 %-dan çox olmamaq şərti ilə, lizinq şirkətləri üçün Rusiya Federasiyası subyektlərinin qanunverici orqanları müəyyənləşdirir. Tərəflərin razılığı əsasında lizinq alan müqavilənin obyektini öz balansında göstərsə, vergi dərəcəsi artır, çünki, əmlakın balans dəyəri belə olduğu təqdirdə lizinq müqaviləsinin dəyərinə bərabər olur.

Mənfəət vergisi

Mənfəət vergisinin bazası müəyyən edilərkən lizinq alan lizinq ödəmələrini xərcə silir. Əgər lizinq alan lizinq obyektini öz balansında göstərsə, o, hesablanmış amortizasiya məbləğini xərcə silinən lizinq ödəmələrinin məbləğindən çıxır. Əgər əmlak lizinq şirkətinin balansında göstərilirsə, xərcə silinən ödəmələrin məbləğindən lizinq predmetinin qiymətini çıxmaq lazımdır. Bu müddəa amortizasiya olunmuş əmlakın əldə edilməsinə dair xərclərin vergi bazasına daxil olmadığı ilə bağlıdır. Avadanlığın geri alınma qiyməti bu növ

xərçdir və, Rusiya Federasiyasının Vergi Məcəlləsinin 264-cü Maddəsinə görə vergitutma üçün mənfəət nəzərə alınmır.

Türkiyə Respublikası

Türkiyədə iki növ lizinq mövcuddur: maliyyə lizinqi və operativ lizinqi. Türkiyə 3226 sayılı “Türk Maliyyə Lizinqi Qanunu” maliyyə lizinqi üçün qayda və qanunları tənzimləyir. Maliyyə lizinqindən başqa digər lizinq əməliyyatları ümumi qanunlar çərçivəsində tənzimlənir. Türk lizinq bazarı Bankların Fəaliyyətinin Tənzimlənməsi və Nəzarət Agentliyi tərəfindən idarə olunur. “Türk Maliyyə Lizinqi Qanunu”nun 4-cü Maddəsinə əsasən maliyyə lizinqi lizinqə verən şəxsin üçüncü tərəfdən aldığı vasitələri və daşınmaz əmlakı lizinqi alan şəxsə müəyyən vaxt ərzində sabit ödəniş əsasında, vasitələrin və daşınmaz əmlakın hüquqları və ondan əldə ediləcək gəlirlərlə birlikdə verdiyi müqavilədir. Lizinq müqavilələrinə daşınan və daşınmaz əmlaklar aiddir. İntelektual və sənaye hüquqları, patentlər və s. lizinq müqaviləsinin obyekt deyillər. Maliyyə lizinqində ödənişlər sabit və dəyişkən ola bilərlər. Türk qanunvericiliyinə əsasən maliyyə və əməliyyat lizinqləri yalnızca vergitutma və mühasibatlıq məqsədləri üçün fərqlənilir. 3226-cı Maliyyə Lizinqi Qanunun müddəalarına əsasən lizinq şirkətləri səhmdar cəmiyyət formasında yaradılır.

Vegitutma

Türk şirkətlərinin dünyanın müxtəlif ölkələrində əldə etdiyi gəlirlər Türkiyədə vergitutma obyekt hesab edilir. Lizinqlə məşğul olan şirkətlərin bu fəaliyyətdən əldə etdiyi gəlirlər korporativ gəlir vergisinə cəlb edilir. Korporativ gəlir vergisinin dərəcəsi 20 faizdir. Vergitutma məqsədləri üçün lizinq əməliyyatları iki növə ayrılır: operativ lizinqi və maliyyə lizinqi. Türk Vergi Prosesual Məcəlləsinin 290-cı Maddəsinə əsasən aşağıdakı şərtlərə uyğun olan lizinq əməliyyatı maliyyə lizinqi hesab edilir.

- Mülkiyyətin sahibliyi lizinq dövrünün sonuna qədər lizinqi alan tərəfə keçir.
- Lizinq lizinqi alan tərəfə lizinq dövrünün sonuna qədər mülkiyyətin bazar dəyərindən aşağı qiymətə almaq imkanı yaradır.
- Lizinq müddəti aktivin iqtisadi həyatının 80 faizini əhatə edir.
- Lizinq ödənişlərinin dəyəri lizinqə verilmiş aktivin bazar dəyərinin 90 faizinə bərabərdir.

Yuxarıda göstərilə şərtlərə uyğun olan lizinq əməliyyatları vergitutma məqsədləri üçün maliyyə lizinqi hesab edilmirlər:

- Təbii sərvətlərin axtarılması və istifadəsi üzrə lizinq müqavilələri
- Kino, video çəkilişləri, patentlər və.s. lizinq müqavilələri

Türk Vergi Prosesual Məcəlləsinin 290-cı Maddəsinə əsasən lizinq verən şirkət maliyyə lizinqi şirkəti olmasa da lizinq əməliyyatları maliyyə lizinqi hesab edilə bilər.

Lizinqi verənin vergiyə cəlb edilməsi

Maliyyə lizinqlərində lizinq ödənişləri əsas və faiz ödənişlərinə bölünür. Faiz ödənişləri lizinq əməliyyatlarından əldə edilən ümümi məbləğlə lizinq alan şəxs tərəfindən ödənilən ümümi lizinq ödənişlər arasındakı fərqlə hesablanır. Lizinqə verənin maliyyə lizinqindən əldə etdiyi vergiyə cəlb edilən gəliri yuxarıda göstərilən hesablamağa uyğun olaraq faiz gəlirlərinə bərabər olur. Lizinq verən lizinq edilmiş aktivə görə çəkilmiş xərclərini amortizasiya edə bilməz.

Lizinqi alanın vergiyə cəlb edilməsi

Maliyyə lizinqində lizinq alan lizinq üçün ödənişləri amortizasiya şəklində gəlirdən çıxı bilər. Amortizasiya vergi məqsədləri üçün aktivin dəyərindən asılı olaraq, ödənilən əsas məbləğə(aktivin dəyərinə) uyğun hesablanır.Lizinqin faiz ödənişləri xərcə salına bilər. Bütün bununla bağlı çəkilən xərclər də eynilə xərcə salına bilər.

Türk qanunvericiliyinə əsasən maddi və qeyri-maddi aktivlərə amotizasiya tətbiq edilə bilər. Amortizasiya vergi məqsədləri üçün iki yerə bölünür: adi və

sürətləndirilmiş amortizasiya. Sürətləndirilmiş amortizasiyanı seçənlərin adi amortizasiya zamanı tətbiq edilən dərəcənin ikiqat həcmində amortizasiyanı hesablamaq hüququ var. Şəxs aktivə birinci dəfə adi amortizasiya metodunu tətbiq edirsə, sonradan sürətləndirilmiş metodu tətbiq edə bilməz. Aktivlər üçün əsas amortizasiya dərəcəsi aşağıdakılardır:

Binalar	2%
Prefabrik evlər	10%
Avadanlıq və dəzgahlar	5%-25%
Avtomobillər	20%

Maliyyə lizinqində lizinqə verən lizinq aktivinə görə çəkilən xərcləri nə amortizasiya edə bilər nə də xərcinə sala bilər. Ancaq, lizinqi alan lizinqə götürdüyü aktivini özünüküləşdirərək, amortizasiya şəklində onu xərcə sala bilər. Amortizasiya lizinqə götürülmüş aktivin dəyərində əsasən lizinqə görə ödənilən əsas ödənişlərə uyğun hesablanır. Maliyyə lizinqində operativ lizinqdən fərqli olaraq, lizinq alan lizinq aktivini almaq, lizinq dövrünü uzatmaq və ya ləğv etmək seçimi var. Əgər lizinq alan aktivini almaq seçimini edirsə, lizinq verən lizinq razılaşmasını ləğv edərək, həmin aktivini lizinq alana təqdim edir və təqdim etmədən əldə etdiyi gəlir vergiyə cəlb edilir.

Qeyri-rezident lizinq verən və rezident lizinq alan arasında vergitutma məsələləri türk qanunvericiliyinə əsasən ödəmə mənbəyində vergiyə əsaslanır. Ümumiyyətlə, Türkiyə qanunvericiliyinə əsasən qeyri-rezidentə ödənilən ödənişlərdən 20 faiz dərəcə ilə ödəmə mənbəyində vergi tutulur. Ancaq, Türk Maliyyə Lizinqi Qanuna əsasən “maliyyə lizinqi razılaşmaları”nda qeyri-rezident lizinq verənə edilən ödənişlərdən tutulan ödəmə mənbəyində verginin dərəcəsi 1 faizə qədər azaldılır.

Rezident lizinq verən və qeyri-rezident lizinq alan arasında vergitutma ilə bağlı məsələlər Gəlir Vergisi Qanunu və Koorporativ Vergi Qanununa əsasən

tənzimlənir. Rezident lizinq verən şirkətlərin gəliri korporativ gəlir vergisinə (20 faiz dərəcə) cəlb olunur, rezident lizinq verən fiziki şəxslər (operativ lizinq növündə) isə gəlir vergisinə əsasən vergiyə cəlb edilir.

ƏDV

Türkiyədə malların və xidmətin təqdimi ƏDV-yə cəlb edilir. Türk ƏDV Məcəlləsinə əsasən ƏDV-nin standart dərəcəsi 18 faizdir. Bununla belə bəzi mallar və xidmətlərə 1 və 8 faizlik ƏDV dərəcəsi tətbiq edilir. Lizinq verən şirkət Türkiyədə bu fəaliyyətə başlayarkən avtomatik olaraq ƏDV qeydiyyatına durur. Əgər lizinq verən vergi məqsədləri üçün qeyri-rezidentdirsə, ƏDV ona ödəniş edən rezident lizinq alan tərəfindən hesablanır və ödənilir. “Türk Maliyyə Lizinqi Qanunu”na əsasən maliyyə lizinqi lizinq edilmiş aktivə tətbiq edilən dərəcə ilə ƏDV-yə cəlb olunur. Standard ƏDV dərəcəsi 18 faizdir. Bununla belə, bəzi növ mallara 1 və 8 faizlik ƏDV dərəcələri də tətbiq edilir. Belə ki, hava, dəniz və dəmiryolu nəqliyyat vasitələrinin bu vasitələri tam və ya qismən kommersiya məqsədləri üçün istifadə edən şirkətlərə verilən maliyyə lizinqi ƏDV-yə 1 faiz dərəcə ilə cəlb edilir. 2011-ci il dekabrın 27-si ƏDV dərəcəsi Maliyyə Lizinqi Qanunu çərçivəsində lizinq edilən sabit mallar aşağıdakı hallarda 1 faiz dərəcə ilə vergiyə cəlb edilir:

- Dəzgahlar və avadanlıqların lizinqi vergi ödəyicisinə maliyyə lizinqi şirkəti tərəfindən investisiyanın stimullaşdırmasına görə verildikdə
- Xüsusi dəzgah və avadanlıqlar “Türk Maliyyə Lizinqi Qanunu”nun müvafiq maddələrinə əsasən maliyyə lizinqi şirkətlərinə maliyyə lizinqi əməliyyatları məqsədi ilə verildikdə və bu dəzgah və avadanlıqlar maliyyə lizinqi şirkətləri tərəfindən şirkətlərə verildikdə.

Maliyyə lizinqi razılaşmaları ilə bağlı sənədləşmələr “Türk Maliyyə Lizinqi Qanunu”nun müvafiq maddələrinə əsasən möhür rüsumundan və digər müvafiq rüsumlardan azaddır.

Estoniya

Estoniya qanunvericiliyində lizinq sazişi anlayışı 2002-ci ilin iyul ayından qüvvəyə minmiş **Öhdəliklər Aktı qanunu** ilə tənzimlənir. Lizinq müqaviləsinə əsasən lizinq verən satıcıdan müəyyən obyektə almağı və həmin obyektə lizinq alanın istifadəsinə verməyi öhdəsinə götürür. Lizinq alan lizinq obyektindən istifadəyə görə haqq ödəyir. Estoniya qanunvericiliyində lizinq sazişləri təsnifatlaşdırılmır. Operativ lizinq və maliyyə lizinqi arasındakı fərqlər yalnız vergitutma və mühasibatlıq məqsədlərinə görə mövcuddur. Lizinq şirkətləri üçün Estoniyada məcburi hüquqi forma yoxdur. Adətən bu cür şirkətlər dövlət məhdud müəssisəsi və ya özəl məhdud müəssisəsi şəklində təsis edilir.

Lizinq verənin vergiyə cəlb edilməsi

Fiziki şəxslər

Maliyyə lizinqi

Lizinq verən lizinq faizindən əldə olunan gəlirdən gəlir vergisi ödəməlidir. Lizinq ödənişləri mülkiyyətin transferindən əldə olunan gəlir hesab olunur və istənilən mənfəət vergiyə cəlb olunur. Yalnız gəlir şəxsi istifadədə olan daşınan əmlakın və ya fiziki şəxsin daimi yaşayış yerinin transferi ilə bağlı olduqda vergiyə cəlb olunmur. Faiz ödəyicisi hüquqi şəxs olduqda faiz gəliri ödəmə mənbəyində 21% dərəcə ilə vergiyə cəlb olunur. Ödəmə mənbəyində vergi tutularkən lizinq verənin ərizəsi əsasında faiz gəlirindən tutulan məbləğdən hər ay 144 avro çıxıla bilər.

Korporasiyalar

Estoniya korporativ vergi sistemi bir çox ölkələrdən fərqlənir. Belə ki, korporativ gəlir əsasən mənfəətin dividend şəklində bölüşdürülməsindən sonra vergiyə cəlb olunur. Bu baxımdan, lizinq gəliri müəssisələrdə səhmdarların xeyrinə bölüşdürülməzdən əvvəl vergiyə cəlb olunmur.

Lizinq alanın vergiyə cəlb edilməsi

Fiziki şəxslər

Maliyyə lizinqi zamanı rezident fiziki şəxslərin ev əldə etmək və ya torpaqda ev tikmək üçün lizinqə görə etdiyi faiz ödənişlərini xərcinə salmaq hüququ vardır. Bu, faizlər Avropa İqtisadi Zonasının rezidenti olan kommersiya kredit təşkilatına və ya qeyd olunan ərazidə qeydiyyatdan keçmiş qeyri-rezident kredit şirkətinin filialına ödəndikdə mümkündür. Ev almaq xərclərinə tikinti, genişləndirmə, təmir və su sistemini yenidənqurma xərcləri də daxildir. Lizinqdən faiz çıxılmaları yalnız 1 ev əldə edərkən nəzərdə tutulur. Avropa İqtisadi Zonasının digər ölkələrindən olan rezident fiziki şəxslərin vergitutma dövründə Estoniya mənbəli gəlirlərinə müvafiq olaraq vergi çıxılmaları tələb etmək hüququ var. Bu, vergiyə cəlb olunan gəlirin ən azı 75%-i Estoniya mənbəli olduqda mümkündür.

ƏDV

Lizinq verənin ƏDV-yə cəlb olunması

Maliyyə lizinqi əməliyyatı malların satışı kimi başa düşülür və 20% dərəcə ilə ƏDV-yə cəlb olunur. Lizinq verənin malların lizinqindən faiz gəliri varsa və faiz gəliri malların vergi tutulan dəyərinə daxil edilmirsə, lakin invoysda ayrılıqda göstərilirsə faiz gəliri ƏDV-yə cəlb olunmur.

Lizinq alanın ƏDV-yə cəlb olunması

Maliyyə lizinqində mallar təqdim edildikdə malın ümumi dəyərinə daxil edilən ƏDV təqdim edilmə anında lizinq alan tərəfindən çıxılır. Satışdan yaranan ƏDV (Input VAT) invoys əsasında çıxılır. Bu o deməkdir ki, satışdan yaranan ƏDV-nin çıxılması üçün ƏDV bəyannaməsinin göndərildiyi günədək lizinq alan invoysu əldə etməlidir.

Nəticə

Seçilmiş ölkələrdə aparılan araşdırma zamanı maliyyə lizinqi anlayışının həmin ölkələrin qanunvericiliklərində eynilik təşkil etdiyi müəyyən edilmişdir. Qeyd olunan ölkələrdə maliyyə lizinqinin subyektləri lizinq alan, lizinq verən və satıcı olmasına baxmayaraq, lizinq müqaviləsi əsasən lizinq alan və lizinq verən arasında bağlanılır. Maliyyə lizinqi müqaviləsinin müddəti lizinq edilmiş əmlakın əsas dəyəri və faiz dərəcəsindən asılıdır. Belə ki, lizinq alan tərəf lizinq edilmiş əmlakın dəyərini və ona müvafiq hesablanmış faiz məbləğini lizinq müqaviləsində müəyyən edilmiş vaxtda ödəməlidir.

ABŞ maliyyə lizinqi müqaviləsinə əsasən lizinq alan tərəf ödəniş müddətinin sonunda əmlakın sahibi olur. Maliyyə lizinqində lizinq müddəti lizinq edilmiş əmlakın 75 faizinə bərabər və ya ondan çoxdur. Lizinq haqqının ödəniləcək məbləği əmlakın lizinqin əvvəlinə olan bazar qiymətinin 90 faizinə bərabər və ya çox olduğu hallarda lizinq müqaviləsi maliyyə lizinqi hesab edilir.

Fransa Respublikasında lizinq anlayışı bank sisteminin tərkib hissəsi olub, Banklar haqqında Qanunla tənzimlənir. Növündən asılı olaraq, maliyyə lizinqində lizinq edilmiş əmlakın mülkiyyəti lizinq müddətinin sonunda hər iki tərəfə(lizinq alan və lizinq verən) keçə bilər. Hər iki kateqoriyada vergiyə cəlb olunma məsələsi eynidir. Lizinq verənin gəlirindən hər zaman mənfəət vergisi tutulur. Eyni zamanda, lizinq şirkəti lizinqin subyektindən asılı olaraq düz xətt, azalan balans və maliyyə amortizasiyalarından birini seçmək hüququ var. Aktivlərin istismar müddəti vergi orqanı tərəfindən müəyyən edilir. Lizinq alan və lizinq verən tərəf hər ikisi ƏDV-yə cəlb olunur.

Türkiyədə maliyyə lizinqi “Türk Maliyyə Lizinqi Qanuna” əsasən tənzimlənir. Türk Vergi Prosesual Məcəlləsinin 290-cı Maddəsinə əsasən maliyyə lizinqində mülkiyyətin sahibliyi lizinq dövrünün sonuna qədər lizinq alan tərəfə keçir. Bununla yanaşı, lizinq əməliyyatının maliyyə lizinqi hesab edilməsi üçün

lizinqi alan tərəfə lizinq dövrünün sonuna qədər mülkiyyətin bazar dəyərindən aşağı qiymətə almaq imkanı, lizinq ödənişlərinin dəyəri lizinqə verilmiş aktivin bazar dəyərindən 90 faizinə bərabər olmaq və.s. şərtlər olmalıdır. Eyni zamanda, təbii sərvətlərin axtarılması və istifadəsi üzrə, o cümlədən, patent, kino və.s müqavilələr maliyyə lizinqi hesab edilmirlər. Türkiyədə maliyyə lizinqi (lizinq verən) ilə səhmdar cəmiyyət formasında yaradılmış şirkətlər məşğul olur. **Lizinq verən şirkət** lizinq edilmiş əmlaklardan gəliri **20 faiz dərəcə ilə korporativ gəlir vergisinə** cəlb edilir. Maliyyə lizinqlərində lizinq ödənişləri **əsas və faiz** ödənişlərinə bölünür. Lizinq verənin maliyyə lizinqindən əldə etdiyi **vergiyə cəlb edilən gəliri faiz** gəlirinə aiddir. Lizinq verən lizinq edilmiş aktivə görə çəkilmiş xərclərini **amortizasiya edə bilməz**. Maliyyə lizinqində **lizinqi alan vergi məqsədləri üçün** aldığı aktivə görə ödədiyi məbləğləri **amortizasiya şəklində** gəlirdən **çıxa bilər**. Amortizasiya vergi məqsədləri üçün aktivin dəyərindən asılı olaraq, ödənilən **əsas məbləğə (aktivin dəyərində)** uyğun hesablanır. Türkiyə qanunvericiliyinə əsasən lizinq alan **adi və sürətləndirilmiş amortizasiya** metodlarından birini seçmək hüququ var. **“Türk Maliyyə Lizinqi Qanunu”na** əsasən **maliyyə lizinq verən** şirkətlər bu fəaliyyətə başlayan andan **ƏDV** ödəyicisi olurlar və onların fəaliyyətləri lizinq subyektindən və lizinq məqsədlərindən asılı olaraq **1, 8 və 18 faiz dərəcələrlə ƏDV-yə** vəlb edilirlər. Maliyyə lizinqi razılaşmaları ilə bağlı sənədləşmələr “Türk Maliyyə Lizinqi Qanunu”nun müvafiq maddələrinə əsasən **möhür rüsumundan və digər müvafiq rüsumlardan** azaddır.

Estoniya qanunvericiliyində lizinq sazişi anlayışı **Öhdəliklər Aktı qanunu** ilə tənzimlənir. Lizinq müqaviləsinə əsasən lizinq verən satıcıdan müəyyən obyektə almağı və həmin obyektə lizinq alanın istifadəsinə verməyi öhdəsinə götürür. Lizinq şirkətləri üçün Estoniyada məcburi hüquqi forma yoxdur. Adətən bu cür şirkətlər dövlət məhdud müəssisəsi və ya özəl məhdud müəssisəsi şəklində təsis edilir. Lizinq verən lizinq faizindən əldə olunan gəlirdən gəlir vergisi ödəməlidir. Faiz ödəyicisi hüquqi şəxs olduqda faiz gəliri ödəmə mənbəyində 21% dərəcə ilə

vergiyə cəlb olunur. Maliyyə lizinqi alan rezident fiziki şəxslərin ev əldə etmək və ya torpaqda ev tikmək üçün lizinqə görə etdiyi faiz ödənişlərini xərcinə salmaq hüququ vardır. Bu, faizlər Avropa İqtisadi Zonasının rezidenti olan kommersiya kredit təşkilatına və ya qeyd olunan ərazidə qeydiyyatdan keçmiş qeyri-rezident kredit şirkətinin filialına ödəndikdə mümkündür. Maliyyə lizinqində lizinq verənin əməliyyatı malların satışı kimi başa düşülür və 20% dərəcə ilə ƏDV-yə cəlb olunur. Maliyyə lizinqində lizinq alan ödədiyi ƏDV məbləğini gəlirdən çıxmaq hüququna malikdir.

Rusiyada maliyyə lizinqi Rusiya üçün nisbətən yeni investisiya fəaliyyət növüdür. Lizinqin inkişafı üçün Rusiyada əlverişli dövr 80-90-cı illərdə bazar iqtisadiyyatına keçid dövründə yaranmışdır. Maliyyə lizinqi zamanı müqavilənin 3 tərəfi: lizinq verən, lizinq alan və lizinq məqsədləri üçün əmlakın təchizatçısıdır. Lizinq şirkəti təchizatçıdan əmlakı alır və onu istifadə üçün lizinq alana təqdim edir. Müqavilənin sonunda əmlak müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq əmlakın mülkiyyəti tərəflərdən birinə keçir. Lizinq verən apardığı əməliyyatlara görə ƏDV-yə 20 faiz dərəcə ilə cəlb olunur. Lizinq alanın ƏDV-yə cəlb edilməsinə gəldikdə isə, qeyd olunduğu kimi, o ƏDV məbləğini bilavasitə büdcəyə deyil, lizinq ödəmələrinin tərkibində lizinq verənə təqdim edir. Əmlak vergisini əmlakı balansında saxlayan tərəf ödəyir. Bu alan və ya satan tərəf ola bilər. Mənfəət vergisinin bazası müəyyən edilərkən lizinq alan lizinq ödəmələrini xərcə silir. Əgər lizinq alan lizinq obyektini öz balansında göstərirsə, o, hesablanmış amortizasiya məbləğini xərcə silinən lizinq ödəmələrinin məbləğindən çıxır. Əgər əmlak lizinq şirkətinin balansında göstərilirsə, xərcə silinən ödəmələrin məbləğindən lizinq predmetinin qiymətini çıxmaq lazımdır. Bu müddəa amortizasiya olunmuş əmlakın əldə edilməsinə dair xərclərin vergi bazasına daxil olmadığı ilə bağlıdır.